

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2016 m. gruodžio 16 d. *

Paminėtos partizanų vado 115-osios gimimo metinės

Gruodžio 7-osios popietę Tirkšlių Juozo Vitkaus-Kazimieraičio pagrindinė mokykla iškilmingai paminėjo partizanų vado 115-ąjį gimtadienį.

Mokyklos direktoriaus pavaduotoja Irena Klemienė su grupe moksleivių plačiai apžvelgė partizanų vado gyvenimo kelią. Buvusi tremtinė Irena Reivytienė pasidalijo prisiminimais apie tremtį.

Mažeikių šaulių kuopos vadas Pranas Trakinis, daug prisdėjęs prie Juozo Vitkaus-Kazimieraičio atminimo jamžinimo jo gimtinėje, pasidžiaugė mokyklos jaunaisiais šauliais, vertais partizanų vado vardo, mokyklos renčiamomis šaulių stovyklomis, žygiais ir ekskursijomis. Jauniesiems šauliams vadovauja mokytojas Stasys Pauliukas.

Lietuvos politinių kalinių sajungos Mažeikių skyriaus pirmininkas Albertas Ruginis prisiminė Kazimieraičio sūnų ir du jo brolius, pasakojo ir apie 1946 metais suimtus mokyklos mokytojus. Albertas Ruginis taip pat perdavė mokyklai dokumentus, kurie buvo LPKS Mažeikių skyriaus parengti Juozo Vitkaus-Kazimieraičio vardui suteikti.

Popietės dalyvius pasveikino rajono mero pavaduotoja Sigutė Bernotienė. Mokyklos direktorius Marius Vilimas įteikė padėkos raštus. Susirinkusiuosis linksmuojaunieji mokyklos dainorėliai ir šokėjai.

Iš Alberto Ruginio prisiminimų

„Su Juozo Vitkaus-Kazimieraičio sūnumi Algimantu 1947–1948 metais teko mokytis Mažeikių gimnazijos trečioje klasėje. Jis, slėpdamas nuo ištremimo, atvyko pas savo dėdę, motinos jaunesnį broli Joną Grybauską, dirbusį Mažeikiuose kelių meistru. Jo geltonas medinis namas ir dabar tebestovi Žemaitijos gatvėje,

pažymėtas 43 A numeriu.

Algimantas apie save kalbėti nemėgo, jis užsiiminėjo boksu ir kiekvienu proga kviesdavo pasiboksuoti. Paskutinį kartą susitikome, kai 1948 metų birželio 21 dieną visa gimnazija važiavome į Ruzgų girininkijos mišką ruoštis gimnazijai malkų. Mus apgyvendino Juodeikių malūne, labai gražioje vietoje prie Varduvos upės. Dabar toji vieta, pastačius naftos gamyklos užtvanką, liko apsemta. Kartu su Algimantu pjomėme sausuolius, genėjome šakas. Tuo metu tose apylinkėse veikė Žaibo būrio partizanai, bet jie mums miško kirsti netrukėd.

Daugiau Algimanto nebesutikau, nes rudeni, atėjė į mokyklą, jo neberadom. Išvyko į amatų mokyklą Kaune.

Gera pažinojau Kazimieraičio broli Alfonsą, gimusį 1916 metais. Su juo Mažeikių valstybinėje veislinskystės stotyje kartu dirbome apie 20 metų. Žvejodavome Šerkšnėnų tvenkinyje, tad jis yra pasakojęs, kaip nacių laikais Kaune dirbo benzino kolonėlėje, kaip buvo išvežtas darbams į Vokietiją. Iš ten pabėgės slapstési namuose. Apie broli Kazimieraitį santūriai užsimindavo, kad žuvo kažkur Dzūkijos miškuose. Gal daugiau ir nežinojo. Darboviečėje prie mūsų menkų atlyginimų kartais prisidurdavo gamindamas iškabas ir standus. Aš piešdavau, o Alfonsas darydavo rėmus, nes išmanė staliaus amatą. Jis turėjo gerą balsą ir giedojo Tirkšlių bažnyčios chore. Sovietiniai laikai valstybės tarnautojui tai buvo rizikinga. Buvo geras šachmatininkas, net 9 kartus tapęs rajono čempionu. Taip pat aistringas Mažeikių futbolo komandos vartininkas. Futbolo sirgaliai ji žinojo „Maliavos“ vardu. Kai svetima komanda puldavo mažeikiškių vartus, visas stadionas šaukdavo: „Maliava, laiky!..“

Kitas Kazimieraičio brolis – Ignas. Mažeikių poetė Sofija Šviesaitė yra pasakojusi, jog Ignas, gimęs 1913 metais, dalyvavo LLA veikloje. Jis buvo kurjeris tarp Mažeikių ir Tirkšlių. Kartą atvažiavo pas Sofią dviračiu, apsirengęs moteriškais drabužiais, apsirišęs skarele. Ignas buvo baigęs gimnazijos 4 klases ir dirbo Tirkšlių pašto viršininku.

1946 metų birželio 20 dieną sovietinio saugumo buvo suimti 47 LLA organizacijos nariai, tarp jų ir Ignas Vitkus. Karinės Pabaltijo tribunolas visus dalyvius nuteisė įvairiomis bausmėmis. Ignui pavyko atsipirkti šešiais mėnesiais kalėjimo.

Iš Tirkšlių mokyklos istorijos

Buvusi Tirkšlių mokyklos mokytoja Rozalija Gabalytė yra pasakojusi, jog per rinkimus 1946 metais Tirkšlių mokyklos direktorius Antanas Bučys pasiūlė jai (jie abu buvo rinkinių komisijos nariai) ant rinkinių biuletenių užrašyti antisovietinių šukių. Ji taip ir padarė.

Po rinkimų buvo suimtas Antanas Bučys ir dar penkios mokytojos. Kazimiera Rindeikaitė-Šamunskienė, tuo metu kalėjusi Mažeikių kalėjime, prisiminė, jog suimtas A. Bučys išlindės pro kaminą ir visas pašinas pabėgės. Buvo sugautas. Nuo mušamojo šauksmo skambėjės visas kalėjimas. A. Bučys nenurimo, mėgino dar kartą bėgti, ir jam buvo peršautos kojos.

Antanas Bučys, gimęs 1907 metais, ir mokytoja Viktorija Skrebutėnaitė, gimusi 1925 metais, Karinio tribunolo 1948 metų rugpjūčio 21 dieną nuteisti po 10 metų lagerio ir 5 metus tremties.

Mokytoja Rozalija Gabalytė, gimusi 1921 metais, Ona Barusevičiūtė, gimusi 1924 metais, ir Aurelijus Gargasaitė nuteistos po trejus metus lagerio. Mokytoja Bronė Pankevičiūtė, gimusi 1921 metais, nuteista vieniems metams lagerio. Direktorius Antanas Bučys kalėjo Karagandos lageriuose Kazachstane. Tremtį praleido Irkutsko srityje, paleistas 1957 metais.“

Alfonas ADEIKIS

Švenčių belaukiant

Laukiame Kristaus gimimo – džiugios pasaulio katalikų šventės. Prašykime Dievo, kad šventas Kūčių stolas dar tvirčiau suvienytų visus Tėvynės tremtinius, šv. Kalėdų varpų skambesys skelbtų ramybę ir viltį, kad ištirps netiesos, abejingumo ir melo ledai mūsų Tėvynėje.

Dar neskamba mūsų padangėje vienybės ir gimtosios žemės meilės dainos, dar drikiasi emigrantų virtinės iš tėvų šalies, tad prašykime gimuso Kristaus ižiebtį Tėvynės branginimo žvaigždę tautiečių širdyse. Gimtosios žemės niekas neatstos. Skaudu, kad ją vertina tik patyrę jos netekti, iškentę Sibiro speigą ir praradimo skausmą. Tų praeities dienų neišdildė metai, nenuplėvė ašaros. Kodėl

šių dienų ramybę, pirktą mūsų motinę ir tėvų kančių kaina, drumsčia tuštėjantys butai ir sodybos, kelia nerima paliekami vaikai ir seneliai, laikas dalgiu šienauja protėvių palikimą – meilę gimtajam lizdui.

Baigiasi metai. Skaiciuojame per juos nuveiktus ir nejveiktus darbus, minime jų pradžią. Baigtį rečiau, nes kam malonu pripažinti savo nesékmes. Praūžė rinkimų audra, kainavusi valstybei – kartu ir mums visiems – daug lėšų ir nerimo. Sunku pasakyti, ar rezultatai pateisino vieną ar kitų lūkesčius, ar nesigailėsime savo neapgalvotų sprendimų. Laikas parodys, tik ar ne per daug vėlai? Nejau ir vėl kaltinsime ne save, o valdžią?

(keliamas į 2 psl.)

Apie Laisvės kovų istoriją kalbékime

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga vienu savo veiklos prioritetų laiko jaunimo pilietinį patriotinį ugdymą. Žinoma, LPKTS be mokytojų pagalbos tą padaryti būtų sunku, tačiau ar pedagogų ir buvusių Laisvės kovų dalyvių bei tremtinių požiūris į Laisvės kovų istoriją sutampa? Tam, kad šis istorijos puslapis moksleiviams būtų atskleidžiamas tinkamai jau daugelį metų LPKTS organizuoja seminarus pedagogams. Anksčiau buvo rengiami regioniniai seminarai, o pastaruosis porą metų juos organizuojant su partneriais – pilietine iniciatyva „partizanutakais.lt“ – į juos kviečiame visos Lietuvos mokytojus. Šį gruodį vyko seminarai – Kėdainiuose ir Vilniuje, pavadinimu „Apie Laisvės kovų istoriją kalbékime gyvai ir įdomiai“.

Gruodžio 2 dieną buvome malonai priimti Lietuvos centre, Kėdainių krašto muziejaus V.Svirskio kryžių salėje, kurios sakrali atmosfera lektorių ir pedagogų bendravimą padarė dar glaudesnį. Čia patirtimi pasidalijo Garliavos Juozo Lukšos gimnazijos direktorius, istorijos mokytojas ekspertas Vidmantas Vitkauskas, skaitės pranešimą tema „Laisvės kovų istorijos mokymo integravimo galimybės į kitas formalaus ugdymo ir neformaliojo švietimo dalykų programas“. Praktinę kūrybinę dalių vedė Jonas Liugaila, Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos lektorius, grafikos dizaineris, pilietinė iniciatyvą „partizanutakais.lt“ pristatė Tomas Kazulėnas, VŠĮ Demokratinės politikos instituto direktorius, Laisvės kovų dalyvių įamžinimo patirtimi pasidalino Ariogalos gimnazijos istorikas, šaulys Andrius Bautronis, „Lietuvos genocido istorijos lokalius tyrimus eksponiciniame terminale Kėdainiuose“ pristatė Vaidas Banys, Kėdainių krašto muziejaus muziejininkas, LPKTS valdybos narys. „Partizaninio karo pamokas šiandienai: ko turime pasimokyti?“ apžvelgė prof. dr. Valdas Rakutis, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos vyriausasis mokslo darbuotojas. Po išklausytų paskaitų ir atlikę praktinių užduočių mokytojai buvo pakvesti susipažinti su turtinga Kėdainių krašto istorija – ekskursiją senamiestyje ir Krašto muziejuje vedė Vaidas Banys. V. Banio iniciatyva šis seminaras ir buvo organizuotas Kėdai-

niuose.

Antrasis seminaras gruodžio 9 dieną įvyko sostinėje, Tuskulėnų memorialinio rimties parko konferencijų salėje. Susirinkusiuosius sveikino LPKTS garbės pirmininkas dr. Povilas Jakučionis, LR Seimo narė, Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos narė Radviliė Morkūnaitė-Mikulénienė, LR Seimo narys, Švietimo ir mokslo komiteto vicepirmininkas dr. Mantas Adomėnas, buvęs Seimo narys daug dirbęs siekiant, kad Laisvės kovų istorija būtų įtraukta į mokymo programas, Liutauras Kazlavickas. Šiame seminare, kaip ir Kėdainiuose, pranešimus skaitė itin kompetentingi lektoriai: Švietimo ir mokslo ministerijos atstovas Rimantas Jokimaitis – „Lietuvos partizanų istorijos tema 21 amžiaus mokykloje“, praktinė kūrybinė dalį vedė grafikos dizaineris Jonas Liugaila, pilietinė iniciatyvą „partizanutakais.lt“ pristatė istorikas Tomas Kazulėnas. Apie archеologinius tyrimus partizanų bunkerų ir mūšių vietose pasakojo net du lektoriai: „Partizaninio karavietos ir kaip jas atrasti iš naujo“ kalbėjo Aistė Petrauskienė, VU Istorijos fakulteto doktorantė, ir „Prakalbinti radiniai atkuria istoriją“ – št. srž. Ernestas Kuckailis, Karybos ekspertas, Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų Juozo Lukšos mokymo centro instruktorius. Na, o istorinės vėsties šeimininkai LGGRTC darbuotojai pristatė temas „Pažintiniai maršrutai partizaninių kovų vietose“ – Evelina Raudytė, Memorialinio meno ir ekspertizės skyriaus vyriausioji specialistė, ir „Partizanų mūšių rekonstrukcija“ dr. Darius Juodis, Genocido ir rezistencijos tyrimo departamento vyriausasis specialistas, o ekskursiją „Tuskulėnų dvaro paslapty“ vedė Agnė Šniaukštaitė-Beinorienė, Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso vyresnioji specialistė–ekskursijų vadovė. Džiugu, jog Vilniaus Antakalnio gimnazijos Humanitarinių ir socialinių mokslų ugdymo skyriaus vedėja, istorijos mokytoja ekspertė Violeta Kriščiūnienė, užsiregistravusi dalyvauti seminare, pati panoro pasidalinti patirtimi ir skaite pranešimą kolegom.

Po seminarų visiems pedagogams

Rasa Duobaitė-Bumbulienė ir Tomas Kazulėnas

Konferencija Vilniuje

Konferencijos Kėdainiuose dalyviai

buvo įteikti kvalifikacijos kėlimo pažymėjimai ir dovanos – LPKTS išleistos knygos. LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė supažindino su LPKTS veikla ir kvietė pasinuodujus „lpkts.lt“ esančiais visų filialų kontaktais pakvesti sąjungos narius į

gyvosios istorijos pamokas.

Seminarių organizuoti pagal LRV programos Istorinės atminties puosejimo priemonę.

**LPKTS valdybos pirmininkė
Rasa DUOBAITĖ-BUMBULIENĖ**

(atkelta iš 1 psl.)

Nuplėšime paskutinį kalendoriaus lapelį – praėjo metai. Amžinybei – akmirka, pasauliui – minutė, valstybei – valandėlė, o žmogui, paskendusiam kasdienybės rūpesčiuose, metai ilgi... Ilgi, kai reikia skaičiuoti kruopų saujas ir likusias iki pensijos mokėjimo dienas, kai šaltis gnaibo ne tik rankas, bet ir širdį, pasiilgusių gero žodžio, užuojautos ir supratimo. Kur jų ieškoti, kas paguos varge ar tik pažadės, kad „rytoj“ bus geriau. Pakentékit, piliečiai, mes irgi „vargstam“!

Kalbékime atvirai: kas gera, tai gera, kas bloga, tai negerai. Negerai me luotižadant. Žinant to pažado vertę ste-

bimės, kur jie prisiurbė tiek melo, kad nebėlko vienos tiesai.

Praėjo metai. Kas ypatingo įvyko per tuos praejusiuosius? Gal padidėjo alga ar pensija, sumažėjo mokesčiai, atpigo maistas ir vaistai? Gal susiūpino mūsų išrinktieji, kad per mažai dėmesio mūsų kasdienybei ir dar mažiau savo vertės ir atlyginimų didinimui?

Dėl savo vargų kaltiname visus, pamiršdami save. Argi mes nekalti, kad užaugo tokia karta, išskirta į „atiskirą“ grupę, pavadinę „homo sovieticus“, išmokyta gerbti ne tévą ir motiną, tikėti ne Dievu, o pardavinėti visus ir viską, net sąžinę? O mes, jau tu-

rintys imunitetą sovietmečio bacilioms, renkame pažadukus, o paskui juos keiksnojame.

Šventų Kalėdų ir Naujujų metų slenkstyje nepamirškime tų, kurie niūrioje tamsoje tikėjo pavasariu. Liks atminty bendražygį nenuilstantis triūs nors trupinėliu, nors dalele priartinti neužmirštuolės žydėjimą. Negalima nė vieno pamiršti, prisidėjusio prie Laisvės žiedo, kaip pamiršti ir besistengiančius suminti į purvą tą žiedą. Yra ir šiandien jų, norinčių praeicių, kuria mes didžiuojamės, parišti akmenį po kaklui. Ovandens pakaks – jie moka užtvenkti kiekvieną gyvą srovelę, kad tik nuskandintų Atmintį...

Tokios mintys aplanko palydint praejusius metus. Nelabai linksmos, bet gyventi reikia ir toliau, kaip žmonės sako, gyvas į žemę nelisi. Pabandykime patys gyvenimą padaryti geresniu, pradėdami nuo savęs. Nepamirškime žmonių išminties: kaip šauksi, taip atsilieps. Nuskairinkime nuotaiką nuo pirmųjų Naujujų metų valandų ir palinkėkime vieni kitiams ramybės. Pakvieskime visus bendražygius sutelkti jėgas Amžinybėn išėjusio ilgamečio LPKTS Garbės pirmininko Antano Lukšos šūkiu: „Laikom frontą!“

Linksmu šv. Kalėdų, laimingų Naujujų metų, brangūs likimo broliai ir sesės!
Algirdas BLAŽYS

Švenčių belaukiant

Įvykiai, komentarai

Sunku sugrįžti į tikrovę ilgai svaigintiems nebūtais dalykais

Ar pamenate sovietmečio televizijos programas? Tiksliau – tų „programų“ tebuvo trys: sovietinė lietuviškoji ir dvi „centrinės“, tai yra Maskvos. Be abejo, svarbiausios laidos buvo ideologinės, propaguojančios socialistinio gyvenimo privalumus ir jų pranašumus prieš kapitalistinį pasaulį. (Kai pagalvoji, kokie idiotai turėjo valdyti didžiuoju valstybę, jei nesuvokė, jog liaudis – bent jau nemaža jos dalis – seniai nebetiki šiomis nesąmonėmis ir svajojo apie tą kapitalizmą.) Na, o jei kas ir buvo vertingesnio ir išliekamosios vertės televizijos ekranuose, tai tik kultūrinės laidos, kuriose ideologija buvo nepastebima (pavyzdžiui, klasikinės muzikos koncertai). Prie meninių laidų priskiriami ir meniniai filmai. Mažai jų terodydavo per dieną, tad visi laukdavome. Vėl gi – domino socializmo pergalės šlovinanti „produkcija“ – apie revoliucionierius, pilietinius karus ir, žinoma, Antrajį pasaulinį, vadinamą „Didžiuoju tėvynės karu“. Nepasakytum, kad pastarieji filmai buvo visiškas šlamštas – pasitaikyavo ir gražių, žmogiškus jaunus suvirpinančių filmų arba neblaugą detektyvinę intrigu išlaikančių istorijų. Šiandien daug ginčų kyla dėl sovietmečio kino produkcijos, bet aišku viena – jei ne ideologinis šlamštas,

kurio dažnai negalėjo išvengti filmų kūrėjai, būtų ir vertu šedevro vardo filmų (galu gale prisiminkime nuotai-kingas komedijas).

Šiandien filmų apie Antrajį pasaulinį karą sukuriama nedaug – tema gerokai nuvalkiota, išgvildenta. Bet tik ne Rusijoje. Kas mégsta žiūréti filmus internete, turbūt pastebėjo, kad jis užverstas rusų sukurtais filmais apie „Didžiųjų tėvynės karą“. Idomiausia, kad dauguma tų filmų, kaip sakoma, dar kvepia dažais. Bet peržiūrėjės vieną kitą imi gailėtis be reikalo sugaišto laiko. Tas pats absurdžias „didvyrišumas“, pasiaukojimas ir taip toliau – tarsi nebūtų dokumentikos, karo dalyvių atsiminimų (pavyzdžiui, Nikolajaus Nikulinio „Atsiminimai apie karą“), tikry, o ne ideologinių komunizmo institutų, istorikų studijų (V. Suvorovas, M. Solomoninas ir kiti), spėjusių ikišti nosis į archyvus, kurie dabar Rusijoje vėl užraktini devyniais užraktais.

Kita vertus, vertėjo pamatyti, kad suvoktum, kokiui ideologiniu šlamštu seriami Rusijos gyventojai. Ypač krenta į akis bandymai perrašyti istoriją – štai rodo filmą apie pirmąsias karo dienas: žinoma, klastingieji fašistai užpuole taikių „tarybinę liaudį“, kurios armija buvo nepasiruošusi atremti agresorių, nes padėjo kolūkiečiams... Cia ir

komisarai parodomi kaip principingi, dori tėvynės mylėtojai, kuriuos suklaudina koks nors niekšas, kaip netrukus paaiškėja, vokiečių agentas (keista, kad tokį dar išliko po didžiojo valymo 1938–1939 metais). Kadangi masinių scenų nedaug, tai veikia keliolikos „supermenų“ grupė, kuri jau kad duoda, tai duoda fašistams į kaili! Net stebiesi – o kaip tie gaunantys į kaili net iki Maskvos nuėjo? Be abejo, néra jokių NKVD užkardos būrių, šaudžiusių į nugaras savo kariams. Tiesa, vienas filmas yra ir apie juos, tik čia jie vaizduojami kaip dar didesni pariota, kurie priversti šaudyti į bailius, neketinančius ginti tėvynės, o galiausiai tampa didvyriaus, nes sulaiko vokiečių puolimą – žūva visi iki vieno, bet prisižūrime neprilygstamo didvyriškumo, pasiaukojimo ir taip toliau, taip ir iškyla „panfiloviečiai“, kurie, kaip paaiškėjo, tebuvo sovietinio korespondento išsigalvojimas.

Vokiečiai vokiečiais, bet kliūva ir suomiams: Žiemos kare rusai tokie šaunūs, jų snaiperiai tokie taiklūs, jog neįmanoma tikėti, kad šiame kare, bent jau pirmajame jo etape, sovietų kariuomenė gavo į skudurus taip, kad pasaulis apstulbo (o juk Stalinas sakė, kad suomius kepurėm užmėtys... Geriau tas kepures būtų savo karei-

viams išdalijęs).

Kaip žinome, Rusija ir po „Didžiųjų tėvynės“ kariauti nesiliovė – būta ir Afganistano, paskui karštų taškų Azijos postsovietinėje erdvėje, Ukrainoje, na, tiesa, kol kas apie Siriją neteko matyti susuktos juostos.

Koks tokijų filmų tikslas – juk nesitiki, kad tokią produkciją būtų galima parduoti kam nors Vakaruose? Aišku kaip dieną – tai vietinio vartojimo produktas, skirtas svaiginti eiliniams šalies piliečiams, kad bet kada juos, apsalusius nuo didybės ir neprilygstamumo, būtų galima panaudoti kokiai nors „pri-baltikai“ išvaduoti (greičiausiai siekiant, kad ir čia atsirastų apsinuodijusiu istorijos falsifikatais).

Kai pagalvoji, tai visai neuokinga: tarkim, dėl kokių nors priežasčių Kremliai pasikeičia valdžios viršūnės, gal net baigiasi konfrontacija su Vakarais ir pretenzijos būti pasaulio bambā, bet kas bus su propagandos sužalotais eiliniais rusais? Juk jie jau nesugebės priimti tikrovęs! Mes jiems visada liksim „klastingais faistais“, „amerikosais“ ir pan. Kaip žinome iš siaubo filmų, zombiais paverstieji jau niekada neatvirsta į žmones.

Sutikite – naivu tikėtis, kad lengva sugyventi su tokiais kaimynais.

Gintaras MARKEVIČIUS

Kubilius – Karbauskis. Kas ką?

rodo dviprasmiška. Taigi štai klausimai, į kuriuos, anot A. Kubiliaus, norėtusi išgirsti R. Karbauskio atsakymus:

1. Pats R. Karbauskis teigia, kad 1993 metais įsteigė UAB „Agrokoncernas“, kuris savo veiklą pradėjo nuo to, kad pirko „Acron“ trąšas Rusijoje ir jas parduodavo Lenkijoje. Tik vėliau pradėjo prekybą tokiomis trąšomis Lietuvoje ir kitose Baltijos valstybėse. Iš viešos informacijos galima spėti, kad UAB „Agrokoncernas“ prekiauja ir kitose Rusijos gamyklose pagamintomis įvairiomis trąšomis. Kaip keitėsi prekybos įvairiomis iš Rusijos įvežamomis trąšomis apimtys ir rinkos, nėra skelbta, nėra žinoma, o tai verčia spėlioti, kartais ir įtarinėti. V. Uspaskicho prekybos Rusijos dujomis kasmetinės apimtys buvo gerai žinomas. R. Karbauskis turėtų pats pasirūpinti, kad tokia informacija nuo pat 1993 metų būtų žinoma Lietuvos piliečiams.

2. Pats R. Karbauskis 1996 ir 2000 metais viešai skelbė, kad jo valdomas „Agrokoncernas“ yra „Acron“ kompanijos atstovas Lietuvoje. Tik šiaisiai metais R. Karbauskis ēmėsi šią seniai savo skelbtą žinią paneiginėti. Toks skelbiomas žinios pasikeitimą verčia klausti – ar tai reiškia, kad kažkada, po 2000 metų, pasikeitė „Agrokoncerne“ ir „Acron“ komerciniai santykiai? Jeigu tai yra tiesa, tada turėtų būti viešai paaškinta, kada tokie santykiai pasikeitė, taip pat ir tai – ar galima teigti, kad tuo metu, kai 1996 ir 2000 metais buvo skelbiama, kad „Agrokoncernas“ atstovauja „Acron“ konsorciumui, kad „Agrokoncernas“ turėjo monopolinę

teisę į tokį atstovavimą Lietuvos.

3. Rusijos informaciniuose tinklapiauose yra skelbiama, kad Rusijos oligarchas V. M. Kantoras, 1993 metais privatizavęs „Acron“, įmonės produkcijos eksportą nedelsdamas pradėjo vykdyti per ofšorines kompanijas, registruotas Panamoje ir Gibraltare. Ir tai leido jam dalį įmonės uždirbtų lėšų pervaesti į privačias saskaitas. Ar R. Karbauskio valdomas „Agrokoncernas“, tuo metu prekiaudamas „Acron“ trąšomis Lenkijoje ir Baltijos valstybėse, vykdė atsiskaitymus su „Acron“ kompanija per šias ofšorines kompanijas? Ar V. M. Kantorui dalį ofšorinė kompanijose sukaupę „Acron“ lėšų perkeliant į asmenines saskaitas kokios nėra lėšos patekdavo į R. Karbauskio ar jo verslo dispoziciją? Ar šiuo metu „Acron“ kompanijos prekyba trąšomis arba finansiniai prekybiniai atsiskaitymai ir toliau vykdoma per ofšorines kompanijas?

4. R. Karbauskis viešai aiškina, kad su Rusijos įmonių, iš kurių perka trąšas, atstovais asmeniškai nebendrauja, Rusijoje nesilanko. Yra žinoma, kad „Acron“ koncernas savo tarptautinę prekybą vykdo per atstovybę Šveicarijoje. R. Karbauskis aiškina, kad Šveicarijoje lankesi tik daugiau nei prieš 20 metų, kai su viena įmone tarėsi dėl jų gaminamų agrotechninių purkštukų prekybos Lietuvoje. R. Karbauskis turėtų detaliau paaškinti, kodėl dėl purkštukų menkavertės prekybos jis pats važiavo derėtis į Šveicariją, o dėl šimtamilioninių kontraktų prekiauti Rusijoje pagamintomis trąšomis jis nesidera ir nevažiuoja nei į Rusiją, nei į

Šveicariją. Turėtų būti paaiškinta, kaip R. Karbauskio valdomas „Agrokoncernas“ derasi ir sudaro sutartis su Rusijos įmonėmis, kurių pagamintomis trąšomis prekiauja „Agrokoncernas“.

5. Iš R. Karbauskio skurdžiai pateikiama informacijos apie savo verslo kilmę ir santykius su verslo partneriais Rusijoje, akivaizdu, kad yra bandoma nuslepti neišvengiamus darbinius kontaktus Rusijoje, taip pat ir su „Acron“ atstovais. Ar tokio slapukavimo negalima paaiškinti tuo, kad kuri nors iš politiškai angažuotų R. Karbauskio akcijų (pries Lietuvos narystę NATO, prieš VAE projektą, prieš skalūnų duju žvalgybą, prieš europietiškas žemės pardavimo taisykles) buvo organizuota sulaukus pažado, kad už tai bus pagerintos verslo sąlygos Rusijoje? Apie tokius Kremliaus veikimo būdus pastaraisiais metais viešai perspėja VSD.

6. Po 2012 metų „sėkmingo“ referendumo prieš VAE vienas iš aktyvių referendumo rėmėjų R. Karbauskis 2013 metais perėmė išskirtinę teisę prekiauti „Rostselmash“ žemės ūkio technika Lietuvos. Kito aktyvaus referendumo rėmėjo Seimo nario V. Žiemelio sūnus, žinomas verslininkas G. Žiemelis tais pačiais 2013 metais laimėjo koncesiją statyti naują Ramenskoje aerouostą prie Maskvos. Ir vienas, ir kitas verslas ar verslo projektas Rusijoje pasižymi glaudžiais ryšiais su Kremliumi. Belieka paklausti – ar po sėkmingų šių metų Seimo rinkimų, R. Karbauskis planuoja išsigyti dar kokius nors verslus, glaudžiai susijusius su Rusija?

(keliamas į 4 psl.)

Naujos knygos

Sustabdytos akimirkos

Birutietės. Šiauliai, apie 1938–1939 metus. Iš Astos Reklaitytės albumo

Karininkų šeimų iškyla Seredžiuje 1936 metais. Nuotraukos autorius Juozas Zaborskis. Iš Almonaičių fotoarchyvo

Didelius stebuklus mums palieka, atrodytų, toks neįmantrus daikčiukas kaip fotoaparatas. Sumanaus žmogaus rankose jis atveria duris ir ilgam palieka šūsnį informacijos ir prisiminimų lobyną. Ypač vertiname fotografo žvilgsniu palieustus daiktus, įvy-

kius, sutiktus žmones po pusšimčio ar daugiau metų. Žvelgdami į nuotraukas nusikeliamė į tuos laikus, kai dar nė gimė nebuvome, o fotografijos atkuria laiko pulsą, žmonių nuotakas, aktualijas.

(keliamo į 6 psl.)

Aplankėme likimo brolius

Netoli Vilniaus, Valakampiuose, yra įsikūrė „Tremtinių namai“, kuriuose gyvena ir LPKTS Anykščių filialo nariai. Gyventojai džiaugiasi, kad yra tokie namai, kuriuose gali apsigyventi žmonės, nebegalintys tvarstyti savo būties. LPKTS Anykščių filialo narius lankome ne pirmą kartą. Cia susitikome ne tik su dvimi mūsų filialo nariais, bet ir su LPKTS Vilkaškio filialo buvusia pirminkine ir

dviem Primos Petrylienės Sibiro lajerių draugėmis. Apsilankymas buvo šiltas, pasidalijome ir džiaugsmais, ir negaliomis.

„Tremtinių namų“ gyventojai džiaugėsi, kad čia gyventi gera, tačiau nekantriai laukia ne tik artimųjų, bet ir draugų bei bendraminčių.

Liudvika DANIELIENĖ,
LPKTS Anykščių filialo
valdybos narė

Sveikiname

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

**Vytautą KREIČMARĄ – 95-ojo,
Stasę DIMŠAITĘ – 90-ojo,
Vandą VINCKIENĘ ir Lionę Gražiną KUBILIENĘ – 85-ojo,
Vladą KUOKŠTĄ – 80-ojo.**

Linkime stiprios sveikatos, artimųjų meilės, dvasios ramybės, laimingų ir džiaugsmingų metų bei Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Panevėžio filialo narius:
Eleonorą MIEŽENSKIENĘ, Valeriją PRANAUSKIENĘ ir Alfonsą DEVEIKIĮ – 85-ojo,

**Stanislovą VALENTINAVICIŪ – 80-ojo,
Jūratę DEGUTIENĘ ir Anią RUTKAUSKIENĘ – 60-ojo.**

Linkime beribės sveikatos, džiaugsmo ir artimųjų meilės.

LPKTS Panevėžio filialas

80-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname Oną KATLAUSKIENĘ.

Linkime stiprios sveikatos, laimės, džiaugsmo ir daug daug gražių gyvenimo akimirkų.

LPKTS Kauno filialas

70-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusių tremtinį Arūną MASIULĮ.

Tegul Jus lydi sėkmę, tegul niekad netrūksta didelės kasdienės laimės, sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Kauno filialas

60-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusių tremtinę Aldoną LEONAVIČIENĘ.

Linkime stiprios sveikatos, šviesių gyvenimo akimirkų, išvermės, dvasios tvirtybės.

LPKTS Kauno filialas

Jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Jurbarko filialo buvusius tremtinius:

Aloyzą ŽUKAUSKĄ, Romutę PETRAITIENĘ ir Danutę RAČIENĘ – 85-ojo,

**Antaną GRIGORAITĮ – 80-ojo,
Onute MARTINKIENĘ, Nikolajų POLIAKOVĄ ir Joną STALGI – 60-ojo,**

Angeliną LIAUDANSKIENĘ – 55-ojo.

Linkime sėkmės, sveikatos bei Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Kubilius – Karbauskis. Kas ką?

(atkelta iš 3 ps.)

7. Ar R. Karbauskis yra susipažinęs su minėta amerikiečių „think-tank“ CSIS analitine studija „Kremliaus scenarijai“ ir joje išdėstytais konkretčiais techniniais siūlymais, kokių veiksmų turi imtis Vakarų valstybės, kad užkarstyti kelią tam, kad verslas, susijęs su Rusija, nedarytų žalingo poveikio nacionalinių valstybių politikoms? Aryra susipažinęs su JAV Kongrese svarstomais išstatymais, kurie numato JAV valdžios prievolę įsteigti specialų komitetą, kuris realizuotų tokias užkardymo priemones visame pasaulyje (<https://www.theguardian.com/us-news/2016/nov/30/sweeping-us-laws-targeting-russian-interference-could-ensnare-trump>). Ar R. Karbauskis supranta, kad jis, jo verslo sąsajos su Rusija ir jo politinė veikla gali tapti šių naujų ir reikšmingų JAV administracijos iniciatyvų taikiniu?

Pabaigai norėčiau atkreipti dėmesį

į tai, kad tie klausimai ir dėmesys R. Karbauskio asmeniui nereiškia kokio nors išankstinio priešiškumo ar juolab – apkaltinimo. Tiesiog politinio gyvenimo tikrovė yra tokia, kad politikams verslas Rusijoje kelia nemenkas rizikas ir iš ten galėjo ar gali ateiti bandymai daryti kokias nors mūsų valstybei pavojingas itakas. Dėl to ir norėtume, kad į kylančius klausimus būtų atsakoma bent jau ne mažiau įtikinamai, kaip savo laiku tai yra padarės V. Usapaskichas, o visuomenė turėtų galimybę įsitikinti, kad naujuju politikų neperekioja jokie grėsmingi šešėliai iš praeities. Šešėliai iš praeities, kuriuos buvo bandoma paslėpti, jau nugriovė vieną naujos Vyriausybės ministru. Jaunas nevykės ministras jau priėjo teisingą išvadą – slėpti savo praeities šešėlius politikoje yra labai pavojinga. Lygiai tokią pat išvadą kiek galima greičiau turėtų padaryti ir Ramūnas Karbauskis.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

I tremtij su keturiais vaikais

Netrukus pasirodysiančios LPKTS leidžiamos serijos „Tremties vaikai“ trečiosios knygos viena iš herojų yra LPKTS valdybos pirmininkės pavaduotoja Ona Aldona Dargytė-Tamošaitienė. Jau šešiolika metų moteris darbuojasi Lietuvos politinių kalinį ir tremtinių sajungoje. Kai 2000 metais ji išėjo į pensiją, ją talkinti pasikvietė tuometis LPKTS pirmininkas Antanas Lukša. Tais metais moteris išgyveno dvi netektis. Mirė vyras Juozas Tamošaitis (1940–2000), jiems susipažstant dirbęs inžinieriumi Dirbtinio pluošto gamykloje. Šeima užaugino du sūnus: Saulių ir Vytautą. Deja, netikėtai mirė ir sūnus Saulius... Vytautas šiuometugvena ir dirba Vilniuje, yra informatikos specialistas. Vilniaus universitete politikos mokslus kremta vaikaitė, Sauliaus duktė Rūtelė.

Žemaitijos ūkininkų šeima

Rietavo valsčiaus Pjaulių kaimo (dabar – Rietavo savivaldybė ir seniūnija) ūkininkas Kazys Dargis su žmona Marija (Onutės seneliai) augino devynis vaikus: penkias dukteris – Marytę, Emiliją, Barborą, Albiną ir Oną, ir keturis sūnus – Kazį (Onutės tėvelis), Praną, Juozą, Povilą. Nuo jų ūkio iki valsčiaus centro buvo septyni kilometrai žvyruoto kelio. Artimiausia gyventietė – Labardžiai tebuvo už dviejų kilometrų į šiaurės vakarus, šalia tekėjo Kirkšnio, Aitros, Dabrako upelių, buvo didelis miškas. Kaimas iki 1954 metų buvo apylinkės centras.

Kazio ir Marijos Dargių sodyboje buvo graži dviejų galų troba. Ūkis didelis, tad visiems vaikams darbo užteko. Žinoma, samdė piemenį, berną. Šeimos galva mirė dar apie 1940 metus, prieš pat didžiausias tautos nelaimės. Kazys, būsimasis Onutės tėvelis, vedė ir išsikėlė gyventi užkuriomis į žmonos ūkį. Kita Dargių duktė Ona tapo mokytoja, vėliau gyveno kartu su seserimi Barbora, vadinta Base, Labardžių mokykloje. Pranas, Juozas ir Povilas išėjo partizanauti. Atėjė sovietai ūkį nacionalizavo. Žinoma, kad Juozas Dargis žuvo 1947 metų liepos 27 dieną prie Švėkšnos. Šeimos laukė represijos.

Kitas Onutės senelis – mamos tėvas – Juozas Razutis ūkiui nusipirkė buvo išvažiavęs uždarbiauti į Ameriką. Dirbo sunkiai, tačiau grįžęs nusipirkė 40 ha žemės, vedė, susilaukė trijų vaikų. Pranas, gimęs 1914 metais, pagal tuometines garbingų šeimų tradicijas, turėjo tapti kunigu, tad baigęs Šlepštikų ir Endriejavos mokyklą išstojo į Žemaičių kunigų seminariją Telšiuose. Deja, tapti kunigu nebuvo lemta, užtardalyvavo pokario pasipriešinimo kovoje, išliko gyvas, pusiau slapta gyveno Klaipėdoje. Vlada (vėliau – Augustauskienė), gimusi 1912 metais, turėjo tapti mokytoja, tad baigę mokytojų seminariją ir mokytojavo Laižuvoje.

Gali pasirodyti keista, tačiau sprendimas buvo paremtas gyvenimo logika. Razučiai nutarė ūkį palikti jauniausiai dukrai Emilijai (Onutės mamai). Ir

Izabelė Dargienė su vaikais Onute Aldona, Vida, Juozas, Danguole tremtyje, 1950 metai

šiam pasirinkimui visi ruošėsi: mergina baigė kaimo mokyklą, valsčiuje lankejaunujų ūkininkų būrelį, toliau mokslus krimto Rietavo mergaičių žemės ūkio mokykloje. Žinoma, kad mergaitės iš ten išeidavo pasiruošusios gyvenimo negandoms. Mergaitės mokė ne tik ūkio darbų, bet ir bitininkystės, pienininkystės, sodininkystės-daržininkystės, rankdarbių. Mokykloje išgaudavo ne tik darbinių išgūdžių. Auklėtinės noriai skaitydavo knygas, dainuodavo lietuviškas dainas. Taip atsakingai jos ruošėsi šeimyniniam gyvenimui.

Kazys Dargis po privalomosios tarnybos Lietuvos kariuomenėje grįžo į tėvelių ūkį Pjaulėse. Po kurio laiko ēmė dairyti žmonos. Žinoma, norėjo sukurti šeimą ir gyventi tėvų ūkyje, tačiau 1936 metais likimas jį sujungė su Emilija Genovaite Razutyte. Tad po vestuvių atsikėlė gyventi į Šlepštikus, kur pasiruošusi ūkininkės daliai mergina gyveno su tėvais, visi ūkio rūpesčiai buvo ant jos pečių, nors darbams atliki samdė pagalbininkus. Kazio darbštumas padėjo Razučių ūkiui atsigauti, nes senasis ūkininkas greitai mirė.

Jaunoji šeima susilaukė šešių vaikų. Dvi mergaitės mirė būdamos kūdikiais, užaugo keturi: Juozas (1937–2014), Danguolė (Fogel), gimusi 1940 metais, dabar gyvenant Kaune, po metų gimusi Ona Aldona ir Vida (Kamblevičienė), gimusi 1943 metais, gyvenanti Vilniuje. Deja, atslinko Lietuvos okupacija, karai ir kitos nelaimės. Ona Aldona daug laiko praleido pas savo krikštoto mamą Oną Dargytę (Kazlauskienę), tuo metu mokytojavusi beveik tris šimtus gyventojų turinčiame Labardžių kaime. Buvo atkakli. Pamena, kai sovietai konfiskavo Dargių (senelių) ūkį ir apgyvendino ten svetimus žmones, o jos senelius ir dėdes bei tetas išvarė, jি sugebėjo nukakti į Pjaules, užėjo pas naujus gyventojus ir prašė, kad tie išsikraustyti ir užleistų užgrobtus kambarius ūkininkams...

Jautė artėjančią nelaimę

Atslinko 1948-ųjų gegužę. Onutė gal būtų tremties ir išvengusi, tačiau prieš porą dienų iki didžiojo trėmimo tetos su-

Sugrižus į Lietuvą, Priekulėje, nes į tėviškę neileido... 1960 metai

manė išleisti mergaitę į Šlepštikus pasėtus. Tuo metu Rietavo šv. Arkangelo Mykolo parapijoje turėjo vykti kažkokios iškilmės. Apylinkėje apie būsimą gegužės 22-osios trėmimą jau daugas žinojo. Kazys Dargis slapstėsi, manydamas, kad jo žmonos su keturiais mažamečiais vaikais, iš kurių vyriausiam tik dešimt, netrems. Sako, motina jautė, o gal ir kažką žinojo apie nelaimę, kad tą naktį negalėjo užmigti.

Jau paryčiu, bet dar prieš saulės tečėjimą, prie jų sodybos privažiavo sunkvežimis su kareiviais ir juos lydinčiais lietuvišais. Vaikus pabudino atėjūnų riksmas, sunkūs žingsniai, rusiškos komandos ruoštis „pas baltas meškas“. Kilo panika. Trėmimą vykdės rusų kariškis liepė greitai susikrauti daiktus, pasiūmėti šiek tiek maisto. Lydima vakuverksmo, moteris susikrovė kažkiek drabužių, maisto, o neprāstytiems svečiams nematant, išsidėjo į ryšulėlį su pauksuotais ar pasidabruotais stalų įrankiais. Tiesa, vienas kariškis, matydamas verkiančius vaikus ir moters pasimetimą, pasakė: „Beri vsio, prigaditsa...“ (Imkviską, prisireiks). Trėmikai negailėstingai sumetė vaikus į atvirą sunkvežimį, sudėjo ryšulius. Vežė į Klaipėdos geležinkelio stotį, kur stovėjo ir aukų laukė ilgas gyvulinį vagoną ešelonas. Liko niekieno neprižiūrimas Dargių ūkis, gražūs statiniai. Tik vėliau sužinojo, kad stribai ir besočiai kaimynai viski išstampė, išsidalino, neprižiūrimi statiniai ēmė dūlėti.

Motinai kelionėje su keturiais mažamečiais vaikais buvo labai sunku. Dargių šeima dėkinga Lygnugarių ir Gaižauskų šeimų jaunimui (jie tada buvo gimnazistai), kurie visos kelionės metu globojo juos, ypač plaukiant Angara, išlipant ir išlipant į garlaivį.

Ešelonai sustojo Krasnojarsko krašte. Tremtinius išlaipino, laikinai apgyvendino, paskui dalimis didinga Angaros upe plukdė į šiaurę. Dargienė su vaikais paleido Kežemsko rajoje. Paskui mašina pasiekė Kodos gyvenvietę, kur tremtiniai krito miškā.

Trisdešimtmetė Emilija Genovaitė Dargienė, Onutės mama, buvo išvaryta į ūkį kirsti medžių, genetiškų, jas deginti. Rastai buvo vežami prie Angaros. Galima suprasti jos skausmą, kai namuose reikėdavo palikti alkanus vaikus, kurių mažiausiam buvo penkeri metukai. Dešimtmetis Juozas – vyriausias, tad vaikas turėjo prižiūrėti mažuo-

sius. Nors galėjo mokytis – kaimė buvo pradžios mokykla, tačiau neturėjo kuo apsirengti. Greitai baigėsi geresni drabužiai, kuriuos keitė į maistą. Kartais moterų siuntė kateriu į kitą pusę Angaros parvežti prekių vietos parduotuvei.

Nežinioje prabėgę metai

Ona Aldona Tamošaitienė šiandien prisimena, kad mama buvo labai gera ūkininkė, mokėjo visus ūkio darbus, ir Sibire jai pravertė ūkininkės sugebėjimai: vietos gyventojai dažnai prašė jos paruošti stalus iškilmėms, paminėjimams, susibūrimams, nes vietos gyventojai tinkamai ruošti maisto nemokėjo.

Už pagalbą vietiniai atsilygindavo maistu. Tai jii išmokė vietos gyventojus, paskerdusius paršelį, mėsą paruošti ilgesniams vartojimui, o ne tik šaldytį ar paskubomis suvalgyti.

Žeidė nežinojimas, kaip gyvena Lietuvoje likęs vyras, kas nutiko seneliams, tetoms, dėdėms? Sapnavosi grąži tėviškės sodyba, žydintys sodai. Toje nežinioje prabėgo metai. Netikėtai sužinojo, kad per 1949 metų pavasario trėmimą Endriejavą krašto žmonės buvo atvežti į Irbeisko rajono Čuchlominio kaimą. Moteris pradėjo rašyti prašymus ją išleisti pas kraštiečius, motyvuodama, kad vienai auginti keturis vaikus sunku, o ten ji turinti giminaičių. Tačiau Emilija turėjo rimtesnių ketinimų: gavusi leidimą pasitraukti iš tremties vietas galvojo parbėgti į Lietuvą. Ir kai tokį leidimą gavo, susikrovė turtą ir Angara pasiekė Krasnojarską.

Iš atsivežtų brangesnių daiktų buvo belikę atsivežti pauksuoti šaukštelių. Susirado solidžiai atrodančią moterį ir pasiūlė juos pirkti, tačiau pinigų neprashė, o tik traukinio bilietų iki Maskvos. Mat be asmens dokumentų jų stotyse nepardavinėjo. Moteris sutiko, tačiau Emilija su vaikais sulaukė ne bilietų, o milicininkų, kurie nuvežė į komendantūrą ir pradėjo tardyti, kas jie tokie ir kodėl nori pabėgti į Sibiro. Gal kariškiams vaikų pagailo, gal įrodymų neturėjo, nes užuot suėmė motiną ir vaikus išvežė į vaikų namus, palaikė suimtus porą dienų, pagrasino, kad nuo dabar bus sekami ir Lietuvos jau niekada nebepamatys. Isodino su sargyba į traukinį, kuriuo nuvežė į Kansko, o iš ten su palydovais nugabeno į Čuchlominą kaimą, paskyrė barake kampą, motinai liepė dirbti vištidejė.

(keliamo į 6 psl.)

I tremtij su keturiais vaikais

(atkelta iš 5 psl.)

Tuo metu Onutejau buvo aštuonečių, tačiau į mokyklą eiti ji nesiruošė: ne-turejo avalynę, šiltų drabužių. Kartą į baraką atėjo mokytoja, atnešė savo vaikų nebeavimą avalynę, drabužių ir mergaitę privertė peržengti pirmos klasės slenkstį. Mokslas mergaitei sekėsi. Gyvenvietėje buvo gal septynios lietuvių tremtinių šeimos ir labai daug Pavolgio vokiečių. Tad lietuviukams gal ir patyčių kliuvo mažiau, nes daugiausiai nuo vietinių kentėjo vokietukai.

Gyvenimas tekėjo sava vaga

Pradėjo iš Lietuvos gauti siuntinius. Juos siuntė teta Vlada Augustauskienė ir tėvelis. Gyvenimas tarsi pagerėjo. Kai 1952 metų pabaigoje, gilią žiemą, pasirodė tėvelis, mažesnieji jo ne-pažino, nes buvo nematę puspenktų metų. Jis nuėjo dirbtį į statybininkų brigadą. Mokėjo visus statybos darbus, rentė rastų sienas, gamino duris ir langus. Po kurio laiko Dargiai gavo medinę bakūžę. 1953 metų spalį tremtyje gi-mė penktasis jų vaikas Vytkas. Dar po poros metų šeima apsigyveno naujai pastatyta rastiniame name.

Nors lietuvių šeimų buvo nedaug, tačiau Dargiai susidraugavo su Gedimtais ir Pociais. Kartu augino vankus, dalijosi rūpesčiais ir džiaugsmais.

Baigę vietos pradžios mokyklą, vaikai septynmetę lankė už šešių kilometrų buvusioje Tumakovo gyvenvietėje. Kanske mokėsi attakliausieji, ten buvo net Pedagoginis technikumas. Beje, tame pirmą kursą, prieš pat sugrįžtant

į Lietuvą, baigė ir Ona Aldona. Gal mergina būtų studijavusi ir toliau, tačiau kai susiruošė grįžti į Lietuvą, mama nesutiko jos palikti vienos. Tuo metu Juozas jau buvo bebaigias Krasnojarsko geležinkeliečių mokyklą, mažesnieji dar mokėsi mokykloje. Į Lietuvą jau suaugės sūnus grįžo kiek vėliau. 1958 metų rudenį Dargiai susiruošė į Tėvynę. Lapkričio 7 dieną Plungeje išlipo iš traukinio. Visus nustebino paradas su raudonomis vėliavomis, šūksniai apie didelę Lietuvai šventę – to net Sibire nebuvo matę. Ėmė ieškoti tėvelio sesers mokytojos Onutės Kazlauskienės namo. Ji gyveno dviejuose kambarėliuose, tačiau brolio su gausia šeima neatstumė. Tik po dviejų mėnesių visi ėmė sklaidytis: Ona Aldona su Vytautu atkeliaavo į Pjaulius pas iš lagerio grįžusį dėdė Povilą, Danguolę prisiglaudė pas savuosius Alytuje, Vida – pas mamos pusseserę. Tėveliai ilgai klaidžiojo, kol jau 1959 metais Priekulės ūkio direktorius Juozas Gutauskas pasiūlė tremtiniam darbą ir porą kambarių. Greitai pas tėvus suguzione mažesnieji vaikai. Onutė mokėsi vakarinėje mokykloje. Žinoma, suniausia buvo lietuvių kalba, užtat visus lenkė matematikoje. Sumanė Kauno politechnikos institute studijuoti metalotyrą. Baigusi mokslus, dirbo Kau-no ketaus liejykloje laboratorijos vedėja. Tais nepamirštamais metais, kai sujudė Lietuva ir įsikūrė Sajūdis, buvo jo gretose, kaip ir buvusių tremtinių sambūriuose.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

(atkelta iš 4 psl.)

Neįkainuojamą turą prieškario Lietuvos sukarė karininkas, šaulys ir fotografas mėgėjas, tikras krašto metraštininkas Juozas Zaborskis. Jo palikimas – per 500 fotografių įvairia tematika. Į J. Zaborskio objektivą Lietuvos sodybos, miestų ir kaimų žmonės pateko prieškario Lietuvos, 1927–1940 metais. Vertinga, kad ne-mažą vietą fotografių autorius skyrė Lietuvos karininkams, jų šeimų na-riams įamžinti. Mūsų dienas išvydo puikūsus sisteminį nuotraukų ciklai „Lietuvos karininko fotoalbumas.“ Pir-majame – nuotraukos, siejamos su Baltijos pajūriu ir tame laiką leidžiančiais Lietuvos karininkais su šeimomis. Antras fotoalbumas atskleidžia Aukštaitijos ir Žemaitijos kaimų grožį, žmonių būtių, jų svetingumo nuotrupas. Trečiasis „Lietuvos karininko“ fotoalbumas supažindina su Lietuvos karininkų šeimų moterimis, jų draugėmis ir pačiais brangiausiais asmenimis – motinomis. Visus tris fotoalbumus parengė, susi-temino ir išleido Junona ir Vytenis Almonaičiai. Junona – Kauno technologijos universiteto docentė, psychologė, Vytenis – Vytauto Didžiojo universiteto humanitarinių mokslų daktaras, Istorijos katedros docentas, leidyklos „Keliautojo žinynas“ vadovas.

Fotografas trečiame–ketvirtame

praėjusio amžiaus dešimtmečiuose gyveno ar lankėsi Ukmergeje, Vaituškyje, Seredžiuje, Kaune, Žardeliuose (Šiaulių r.) ir kitose vietovėse. Fotografavęs karininkų šeimų kasdienybę, sukūrės savo šeimą ir sulaukęs dviejų dukterų – Editos ir Audronės, savo šeimą taip pat dažnai fotografavo, tarsi rašydamas apie ją išsamų dienoraštį.

I trečiąjį fotoalbumą sudėtos ne tik J. Zaborskio nuotraukos. Jį papildo nuotraukos iš M.Réklaičio, P.Gladučio, P.Dovydaičio šeimų fotoalbumų. Visijie Lietuvos karininkai. Jo sudarytojai V. ir J. Almonaičiai tikisi, jog šiandieninis skaitytojas, pavartęs albumo puslapius, susidarys išsamų ir tikroviška vaizdą, kaip gyveno Lietuvos karininkų šeimų moterys praėjusio šimtmečio viduryje.

Karininkų šeimų moterų veikla

Praėjusio amžiaus 3–4 dešimtmečiais Lietuvos karininkų žmonos buvo aktyvios visuomenės gyvenime, teigiamai vertinamas jų indėlis ugdant jaunių, gebėjimas įdiegtas vertėbes perteikti jaunesniajai kartai. Prasminieji darbams karininkų šeimų žmonas mobilizavo 1925 metais įkurta Kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų draugija. Šios draugijos narės buvo vadinamos birutietėmis, o jų atliki labdaros, globos, paramos darbai placių žinomi visoje Lietuvoje. Drau-

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Jurgis Bikneris
1932–2016

Gimė Tauragės valsč. Kalniškių aps. Paberžės k. Igijo elektriko specialybę, buvo aktyvus ryšininkas. Sukūrės šeimą užaugino sūnų.

Palaidotas Tauragės Staiginės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, sūnų ir artimuosius.

LPKTS Tauragės filialas

Juzė Eičienė
1923–2016

Gimė Tauragės valsč. Pagramančio k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. su šeima ištrėmta į Irkutsko sr. Liaros r. 1966 m. grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Tauragėje.

Palaidota Tauragės Papusynės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį ir artimuosius.

LPKTS Tauragės filialas

Vytautas Vaicekauskas
1924–2016

Užgeso buvusio Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Šilutės filialo pirmminko, filialo valdybos nario, Šilutės miesto Garbės piliečio, gerbiamo gydytojo, fotografo Vytauto Vaicekausko gyvybė.

Vytautas buvo renkamas į Šilutės rajono savivaldybės tarybą. Buvo laikomas nepakeičiamu Šilutės fotografijų metraštinku. Jo juostose užfiksuota daugybė svarbių šalies, rajono ir tremtinių renginių akimirkų. Lietuvos Persitvarkymo Sajūdžio veikla, kelionė į Vilnių ginti Seimo, Baltijos kelias ir kitos reikšmingos akimirkos.

Per gyvenimo vingius gerbiamas gydytojas ėjo drąsiai. Už nuopelnus Garbės piliečiu buvo suteiktas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos visų trijų laipsnių žymenys „Už nuopelnus Lietuvai“, Lietuvos gydytojų sajungos garbės nario vardas, Lietuvos Sajūdžio 20-mečio proga apdovanotas Lietuvos Respublikos Seimo, Šilutės rajono savivaldybės padėkos raštais.

Tai buvo žmogus, aistringai mylėjęs gyvenimą, jo spalvas ir kvapus. Visada sugebėjo išlikti oriu ir teisingu ne tik sau pačiam, bet ir kitam.

Palaidotas Šilutės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius, netekusius brangaus žmogaus.

LPKTS Šilutės filialas

Sustabdytos akimirkos

giros narėmis galėjo tapti tikrosios tarnybos ir atsargos karininkų žmonos, suaugusios dukterys. 1939 metais birutiečių draugija turėjo 22 skyrius, kurių jungė apie 600 narių.

Draugijos garbės pirmininkė buvo Sofija Smetonienė, draugijos pirmininkė – Sofija Oželienė, narės – Marija Tumiene, Vincenta Lozoraitienė, Jadvyga Tūbelienė, Vladislava Grigaitienė, Elena Raštikienė, Agnetė Ambraziejiūtė-Steponaitienė (rašytoja, pasirašiusi Žvirgždės slapyvardžiu) ir kitos.

Karininkų žmonos privalėjo tinkamai atstovauti savo šeimai, deramai elgtis viešumoje. Kiekvienai buvo priviloma nepriekaištinga išvaizda, santūrumas, inteligentiskumas, pagarba tautiskumui, tarpusavio santykų etikai ir ne-nusižengti etiketui. Iš inteligenčių moterų buvo tikimasi jų indėlio kuriant visuomenės gerovę, siekiant valstybės stabilumo. Jos privalėjo dalyvauti Lietuvos šaulių sajungos, kitų visuomeninių organizacijų veikloje.

Sovietams 1940 metais okupavus Lietuvą draugijos veikla buvo nutraukta. Tik 1990 metais išvyko pirmasis atsikuriančios Birutiečių draugijos susirinkimas. Oficialiai šios draugijos veikla buvo įteisinta 1991 metais. Veikloje tradicijos sėkmingai tėsiamos ir šiandien.

J.Zaborskis, kaip fotomenininkas, gebėjo pastebėti reikšmingiausius to

meto kasdienybės ir švenčių momentus ir meistriškai pateikti visuomenei. Savo fotografijose jis atskleidė autentiškus įvykius, datas, žinomų žmonių susstabdytos gyvenimo akimirkos šiandien turi neįkainuojamą vertę. Vienas svarbiausiu fotografo pateiktų nuotraukų ypatumas – démesys moterims, kurio neblaško nei už kadro likusi gyvenimo realybė, nei ekspresyvi fotografijų forma. Panaudotas rekvizitas leidžia ir šiandien suvokti, kad buvo siekiama įamžinti ypatingas šventes, šeimų progenių susibūrimus. Apie tai byloja nuotaka, pasipuošusi veliumu, išskirtines skrybėlaitės dėvinčios ponios, trapios gėlių puokštės. O daiktai, atsiradę fotografijose prieš daugelį metų, ir šiandien puoselėjami mūsų atminty, muziejuose, vyresnių žmonių prisiminimiuose, perduodamuose savovaikaičiams. Šis paveldas stiprina J.Zaborskio fotografijų itaigumą, trumpam sustabdė laiko tékmę ir susieja ją su šiomis dienomis.

Pavarčius visus J. ir V. Almonaičių išleistus „Lietuvos karininko“ albumus, užmiršti, kad buvo sovietmetis, tremtys, beprasmės netektys. Iš jų puslapių dvelkia pilnakraujo gyvenimo virpesiai, noras kurti, gyventi ir tikėti Lietuvos ateitimi. Už tai tenka padėkoti šių albumų sudarytojams – Junonai ir Vyteniui Almonaičiams.

Aušra ŠUOPYTĖ

2016 m. gruodžio 16 d.

Tremtinys

Nr. 47 (1213)

7

Kruvinos Kalėdos Labūnavoje

Gruodžio 17 d.

kviečiame į mūšio prie Labūnavos bokšto
70-ųjų metinių minėjimą10 val. šv. Mišių auka
Labūnavos Dievo apvaizdos bažnyčioje11.30 val. partizanų mūšio inscenizacija
pri Labūnavos bokšto12 val. Labūnavos pagrindinės mokyklos
mokiniai piešinių paroda
choro DIEMEDIS dainas
kareiviška košeOrganizatoriai:
Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjunga ir Kėdainių filialas,
Kėdainių rajono savivaldybė, Labūnavos bendruomenės centras

Niekas nebeprisimena, kada buvo pastatytas Labūnavos dvaro mūrinis bokštas. Daug jis matė, tikvargu, ar anksčiau buvo regėjęs tokią arsią lietuvių artojų kovą su svetimšaliais – ją galima pavadinti dvidesimtojo amžiaus Pilėnais.

1946 metų ankstyvą šv. Kalėdų ryta „išvaduotojai“ žvaigždėtomis kepurėmis automatų salvėmis varpė bokštą sienas, kurios dengė ne tik kovojo „miško brolius“, bet moteris ir vaikus, nenorėjusius nusilenkti atėjūnams.

1946-ųjų gruodžio 24-osios vakarą pas bokštę gyvenančias ryšininkų Šimkūnų ir Derbutų šeimas valgysti Kūcių vakarienės atvyko LKA Povilo Lukšio rinktinės 4-ojo rajonovadas A.Dalbokas-Imperatorius, ryšininkas A.Muralis-Vingis, J.Žilinskas-Tėvas, V.Žandaravičius, J.Gulbinas, Z. Alaburda ir trys jo seserys Onutė, Elytė ir Marytė, O.Kas-

peravičiūtė. Prie jų prisijungė V.Juškevičius iš Pagojaus kaimo, buhalteris Kazys (pavardė nežinoma) iš Panevėžuko.

Tylos minute pagerbė žuvusius, sukalbėjo maldą, visipavidaliuo kalėdaičiu. Vakarienai užvyrai viltingai guodėsi, kad kitais metais galbūt Kūcius švęs kiekvienas savuose namuose su artimaisiais, be baimės, be ginklų ir laisvoje Lietuvoje. Po šventinės vakarienės visi sumigo.

Auštant pažadino stiprus beldimas į duris. Vyrai suprato, kad yra apsupti. Nuėjės prie durų Šimkūnas įsitikino, kad lauke daug rusų kareivių ir stribų. Durų neatidarė. Vyrai ruošėsi gynybai, tikrino ginklus, moterims ir vaikams liepė persikelti į trečią aukštą, o iš antro aukšto nutarė gintis.

„Kol neišaušo, vyrai nutekėti iš apsuptyies prasiveržti. Sutarė, kad manovyras Balyš staiga praversduri, o Jonas Žilinskas mes granatas ir prasiskins kelia. Ta-

čiau, vos praverus duris, nuo kulkų spiečiaus krito J.Žilinskas, o mano vyrui sužeidė ranką. Moterys sugulėme ant grindų, vaisius pridengė pagalvėmis. Pro išdaužytus langus švilkė kulkos, atšokdamos nuo sienų krito ant mūsų. Girdėjosi keiksmai, rusiškos ir lietuviškos komandos pasiduoti, – pasakoja Ona Darbutienė, – tačiau vyraigynėsi, sumažom pertraukėlėm kovėsi penkias valandas. Pagaliau bokštę šūviai liovėsi. Pamanėme, kad visi žuvo, bet atėjusi Alaburdaitė pasakė, kad šoviniai baigėsi, pasiliko tik po vieną sau“.

Moterys ir vaikai nutarė pasiduoti. Z.Alaburda perplėsė paklodę, pririšo prie šluotos koto ir iškišo pro langą. Lauke sušuko: „Išeikite“. Pirmosios išėjo Šimkūnenė su seserimi, Onutė Alaburdaitė, Kazys ir Ona Derbutienė su vakaikais ir vyru. Visiems sukoman-davo gulti ir ēmė į juos šaudyti. Sužeidė O.Kasperavičiūtė, Kazys, nušovė O.Alaburdaitė ir dar vieną mergaitę.

Bokštę pasilikusios Marytė ir Elytė Alaburdaitės nuspren-dė gyvos nepasiduoti ir paprāsė brolio jas nušauti. Šiam atsisakius tai padaryti, gyvybes sau atémė pačios. Seserų pavyzdžiu pasekė ir atkakliai gynės Zenonas.

Likusieji gyvi iš bokšto išėjo išskeltomis rankomis, buvo susattyti ir sušaudyti. Pavyo išgyventi tik šeimininkėms O.Derbutienei, Šimkūnienei su vaikais ir O.Kasperavičiūtei.

(keliamo į 8 psl.)

Skelbimai

LPKTS Kauno filialas kviečia

kite sveiki ir stiprūs dvasia!

Kviečiame papildyti mūsų gretas, ateiti į buveinę, esančią 3 kabinete, antrame aukštė, Laisvės al. 39. Dirbame darbo dienomis nuo 10.30 iki 16 valandos. Priimame į narius ir nebuvisius tremtyje. Esamus narius kviečiame susimokėti nario mokesčių, užsiprenumeruoti mūsų laikraštį „Tremtinys“.

Kaip ir kiekvienais metais LPKTS Kauno filialo narių mažuosius – vaikaičius, pro-

vaikaičius – kviečiame dalyvauti tradiciniame šventiniame renginyje su Kalėdų Seneliu. Dovanėlės – turintiems kviečimus. Renginys vaikams vyks **gruodžio 28 d. (trečiadieni) 12 val.** mūsų salėje.

Gruodžio 29 d. (ketvirtadien) 13 val. Kauno filialo narius kviečiame į tradicinę vakarę „Tremtinio Kalėdos“. Vaišinsimės atsineštomis vaišėmis.

Ateikite su gera nuotaika!

Gruodžio 17 d. (šeštadien) įvyks mūšio prie Labūnavos bokšto 70-ųjų metinių minėjimas. **10 val.** šv. Mišios Labūnavos Dievo apvaizdos bažnyčioje. **11.30 val.** minėjimas prie Labūnavos bokšto, mūšio inscenizacija.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

Gruodžio 17 d. (šeštadien) LPKTS salėje įvyks **9.30 val.** – LPKTS valdybos, **11 val.** – tarybos posėdis. Valdybos ir tarybos narius kviečiame dalyvauti.

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Maketavo Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645

Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino

spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 2000 egz.

Kaina
0,60 euro

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Jonas Labulis

1935–2016

Gimė Alytaus r. Likiškelių k. daugiaavaikėje šeimoje. 1948 m. šeima išstrepta į Krasnojarsko kr. Ustamako gyvenvietę. Tremtyje būdamas paaugliu sunkiai dirbo miško ir katus darbus. 1957 m. grįžęs į Lietuvą apsigyveno téviškėje, vėliau persikėlė gyventi ir dirbtį Alytu. Sukūrė šeimą, užaugino dvi dukteris. Buvo aktyvus LPKTS Alytaus filialo narys.

Palaidotas Alytaus Daugų g. kapinėse.

Nuoširdžiai užjauciamė žmoną, dukteris, brolij, seseris ir artimuosius.

LPKTS Alytaus filialas

Kazė Petraitytė-Vizbarienė

1929–2016

Gimė Prienų r. Giniūnų k. ūkininkų šeimoje, kurioje augo keturi broliai ir trys seserys. 1951 m. išstrepta į Tomsko sr. Kargasoko r. 1953 m. kartu su šeima pervežta į Irkutsko sr. Žigalovo r., Fiodorovččinės k. 1956 m. ištekėjo už tremtinio Petro Vizbaro, išstrepto su šeima iš Marijampolės apskrities Narto k. 1957 m. grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Prienuose pas tetę. 1958 m. gimė sūnus Antanas. 1963 m. persikėlė gyventi į Šakių r., Jančių k. Tais pačiais metais, būdamas 32 m., mirė vyras Petras. Likusi su mažu vaiku Kazė dirbo Šakių mišku ūkyje, Jančių girininkijoje.

Palaidota Šakių r. Lekėčių kapinėse.

Artimieji

Aleksandra Baranauskaitė-Ciurlienė

1928–2016

Gimė užaugo Jonavos valsč. Laukagilio k. Nuo jaunų dienų aktyviai išitraukė į patriotinę veiklą kurdama, organizuodama ir platindama pagrindinę spaudą. 1946 m. buvo suimta ir kalinta Kaune. 1947 m. okupantų karinis tribunolas jai skyrė 7 m. lagerio. Kalėjo 501-osios statybos, Taišeto ir Magadano lageriuose, tremtyje gyveno Magadane. 1964 m. grįžusi į Lietuvą apsigyveno Kėdainiuose, dirbo Kėdainių elektros aparatuose gamykloje ir kaimo statybos mechanizuotoje kolonoje. Atgimimo metais aktyviai dalyvavo Sajūdžio veikloje. Sukūrė šeimą su Algirdu Ciurliu, užaugino dukterį Dalią ir sūnų Algirdą, džiaugėsi vaikaičiais ir provaikaičiais.

Nuoširdžiai užjauciamė šeimą ir artimuosius.

Lietuvos politinių kalinių bendrija „Kolyma“

Zita Grigaitytė-Kakanauskienė

1939–2016

Gimė Šiaulių r. Smilgių k. 1948 m. šeima išstrepta į Irkutsko sr. Taišeto r. Aštuonerių metukų Zita liko Lietuvoje, tapo beglobiu vaiku. Glaudėsi pas giminės, pažįstamas, kol 1958 m. reabilituoti tėvai, sesuo ir dū broliai grįžo į Lietuvą. Mokėsi. Įstojo į Žemės ūkio technikumą, įsigijo zootechnikės specialybę. Aktyviai dalyvavo LPKTS Kauno filialo veikloje.

Palaidota Raseinių kapinėse.

Nuoširdžiai užjauciamė seserį Danutę, šeimą, giminės ir artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

Gruodžio 17 d. (šeštadien) Kaune minėsime Lietuvos laisvės armijos 75-ąsias metines.

11 val. gėlių padėjimas prie paminklo Lietuvos laisvės armijai Kazio Veverskio žūties vietoje, Raudondvaryje, prie buvusio senojo tilto per Nevėžio upę.

12 val. šv. Mišios už žuvusius Lietuvos kovotojus Kauno šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje.

13 val. minėjimas Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19).

Radučio tragedija

Pabaiga.

Pradžia Nr. 46 (1212)

Jonas buvo nusuktas į sieną ir nušautas. Atstatę durtuvus skerdikai puolė po kambarius. Atidarės spintą kareivis pamatė pakraupusių veidu Leoną Grikinį ir dūrė vaikinui durklu į pilvą ir, pakreipęs šautuvą į viršų, ištraukė jį iš spintos. Leonas klykė ir raičiojosi grindimis, palikdamas kraujų klanus. O sužvėrėjės enkavedistas, vos nepaslysdamas kraujyje, vis badė ir badė durklu savo auką. Kas darėsi tėvų ir dukterų širdyse tuo metu, galima tik spėlioti.

Kraujų puota tėsėsi. Rusiškieji budeliai pradėjo šaudyti padegamosiomis kulkomis į lubas. Medis pradėjo smiltti, o viršuje pasigirdo liepsnos traškėjimas. Kambariai buvo pilni parako dūmų ir tvaiko. Galopskerdikai iššoko lauk, onamo duris užrémė. Degančiamame name pasiliko nušautas Jonas, besiblaškantis agonijoje Leonas Grikinis, mama Valerija, tėvas Stasys, dukters Bronė su Michalina, o virš lubų dar gal gyvi Juozas su pusbroliu Leonu Černiauskui.

Pleškėjo namas. Artimiausiai kaimynai girdėjo nežmonišką degančiųjų priešmirtinį klyksmą. Daugelis dievagojosi, kad tai buvo Leono Černiauskui balsas. Sovietiniai okupantai kulkomis padegė ir kitus pastatus. Tvirtuose baučių galvijai, žvengė žirgas, pelena virto klojimas. Liepsnos laižė padange.

Ugnies pašvaistę ant stogo užlipės Miečionyse stebėjo Danius Bielinis.

Černiauskai su dukterimis bandė laužti duris. Ilgai nesisekė. Jau igriuvus vieno kambario luboms, kur galbūt dar gyvas buvo Leonas Grikinis, Michalina su Brone ir tėvais išsiveržė lauk. Tą naktį tais metais pirmą kartą gausiai pasnigo.

Apdujos nuo siaubo ir nieko nesuvokdamos seserys metėsi miško link. Basos, nieko negirdėdamos merginos sniegų bėgo tolyn nuo pragaro. Staiga Brone nuvirto. Michalina pasilenkė padėti sesei ir tik tada išgirdo kaip kulkos šviliptadiamas taško šalia sniegą. Enkavedistai Bronei pataikė į nugarą. Tik tada Michalina suvokė pavojų ir metėsi tolyn, bet toli nenubėgo.

„Išvaduotojai“, pagriebė pusnuogę ir basą merginą, dar ilgai tampė po mišką, kol galop nusivarė ją į Vabališkės kaimą. Jos gyvybę išgelbėjo žmonės, pasakė, jog čia ne „banditka“, o žąsų ganytoja iš gretimo kaimo.

Brone už plaukų ir apykaklės buvo nutempta pas Černiauskų kaimynus ir numesta. Nei perrišta, nei suteikta medicinos pagalba. Prasiblaškiusi beveik parą mirė ant grindų kraujų liūne.

Netoli nuo Stasio Černiauskui degančios sodybos buvo kita. Čia gyveno

Alfonsas Černiauskas – žūstančiojo liepsnose Leono Černiausko brolis. Alfonsas prieš metus buvo palaidojęs žmoną su sūneliu ir likęs su sūneliu Edmundo, kuriam tada ketvirti metukai éjo. Sugužéjo galvažudžiai pas Alfonsą ir įsakė rengtis bei parodyti kelią. Tuo metu pas Alfonsą atbėgo Stasio dukters Adelės Bagdonienės sūnus Julius. Enkavedistai ir ji ištimpė į kiemą. Kur vedė juos, Alfonsas, kaip vyresnis, iškart suprato. Tik prieš nušaunant paklausė: „Za čto, tovarišč?“ (Už ką, drauge?) Galvažudžiamas padėjo ir vietiniai stribai. Vienas jų iš Mielagėnų valsčiaus laikė nutvėrės už rankos Alfonsą, nusuko ir pats nušovė. Šalia tirtéjo Alfonso sūnelis, savo vaikiška širdele. Juliui ir Edmundui pasisekė. Sako, kad šautuvo vamzdži į šalį nukreipė kareivis, kiti sako, jog karininkas.

Likusį be tėvų ketverių metukų Edmundą augino tévo Alfonso sesuo Cecilia Černiauskaitė-Karac̄ionkienė. Tetą vadino tiesiog mama. Jo prižiūrima sulaukė senatvės ir palaidota.

Taspats Julius Bagdonas jau pensininkas, tik per plauką likęs gyvas, pasakodamas tuos žodžius netapsiverkia, nes anuo metu buvo penkiolikmetis.

Aplinkiniai kaimynai, girdėdami šaudymą, bijojo eiti prie gaisravietės. Kostas Telycėnas (gimės 1988 metais) iš Pošiūnų kaimo, matyt, šūvių neišgirdo. Pamanęs, kad dega jo giminiac̄io sodyba, skubėjo į pagalbą. Kartu bėgo paauglys sūnus Julius, kuriam buvo apie 14 metų. Telycėnus pasitiko trys kareiviai su baltais kailiniais, ant kurių buvo vyšninės spalvos antpečiai, apsiginklavę šautuvalis su ilgais durtuvalis. Su kareiviais buvo trys civiliai (stribai). Tėvą paklausė dokumentų. Bet ar pagalvosi, žmogau, tokį ankstyvą ryšą bėgdamas į gaisrą, apie dokumentus? Neteřeo. Pasiuntė sūnų į namus atnešti. Skubėjo berniukas į Pošiūnų kaimą. Atstumas apie 10 kilometrų, už Erzveto ežero. Be amo su dokumentais bėgo atgal, bet jau į Bernotų kaimą, kur buvo turbūt NKVD štabas. Politrukas pasakė, kad tėvas paleistas namo.

Julius grįžo pas giminiac̄ius ir pasakė, kad tėvas paleistas namo.

Negrīžo tą dieną Kostas Telycėnas pas saviškius. Nesulaukėjo šeima ir kitą dieną. Anksti kitą dieną gavo žinią, kad šeimos galva guli po beržu negyvas netoli nuo Sakonų kaimo. Vienas batas nuautas, rankos išsuktos ir sulaužytos, subadytas durtuvalis ir persautas į pilvą. Švarkas mėtėsi šalia kūno. Prišalusį prie žemės kūną teko plėšte plėšti. Šeima jį palaidojo Pošiūnų kapinėse.

Baigus degti trobesiams žudikai il-

Edmundas Černiauskas

gai kapstėsi pelenuose. Matyt, tikėjosi rasti kažką panašaus į ginklą, kad būtų galima pateisinti savo kruviną darbą. Bet ar galima rasti, ko néra?

Ilgai nebuvó žinoma, kas konkretiai dalyvavo šiose žudynėse. Bet yla pati išlindo iš maišo. Pasirodo, šiam „mūšyje“ patys į petj „kovési“ ir Mielagėnų stribai. (Mielagėnų MGB būstinė buvo įsikūrusi klebonijoje.)

Apie 1985-uosius stribai buvo sulyginti su Didžiojo sovietų karo kareiviais ir užžmonių naikinimą gaudavo medalius. Gavę medali, vienas Mielagėnų stribų J. Vinciūnas rajoninėje spaudoje gyresi dalyvavęs Radučio žudynėse. Jis pasakojo, kaip apsupę „banditus“ liepėjiems pasiduoti, bet „banditai“ pradėjo į juos šaudyti, o tos dienos operacijoje, jie sunaikino tryliką „banditų“. Vadinas, be šių septynių žmonių, kažkur nužudė dar šešis. Mielagėnų bažnyčioje kitą dieną buvo net keturiolika karstų. Bet ten buvo kiti, nes Radučio žudynių aukas laidojė ne Mielagėnuose, o Miečionyse.

Arvydo Anušausko knygos „Terroras 1940–1958“ 117–118 puslapių duomenimis, žudynes vykdė NKVD viadaus kariuomenės 4-osios šaulių divizijos, plk. Golyšovo vadovaujamo 25-ojo šaulių pulko du batalionai. Nužudyti šeši žmonės: Bronė Černiauskaitė (iekė metų – nežinoma), Jonas Černiauskas – 34 metų, Juozas Černiauskas – 30 metų, Leonas Černiauskas – 29 metų, sudegė gyvas pastogėje, nušautas Alfonsas Černiauskas – 34 metų, subadytas durtuvalis Leonas Grikinis – 25 metų, kanektas, badytas durtuvalis ir peiliais Kostas Telycėnas – 58 metų.

Buvę Mielagėnų valsčiaus „liaudies gynėjai“ dirbo šiltose kėdėse. Ištikimybė ir atsidavimas Komunistų partijai ir toliau jiems liko būdingu bruožu. Dir-

bo įvairiose įstaigose: Leontijus Čiuvalovas – partijos Svenčionių rajono sekretorius, Povilas Taljūnas – Ignalinos autotransporto imoneje Kadru skyriaus viršininku. Jų kolegos Mykolas Girėjūšas ir Juozas Vinciūnas – Ignalinos duju ūkio eksplotavimo kontoros šaltkalviai. Vienas rusų tautybės stribas prasidėjus Sajūdžiui, pabėgo į Rusiją su šeima. Visi minimi stribai mirė.

2004 metais nenuilstamo Mielagėnų bažnyčios klebono Marijono Savicko iniciatyva Lenkijoje išlietas varinis varpas, ant kurio užrašyta: „Iš tremties nesugrižusiems, kovose kritusiems, sudegintų Radučių ir Jociūnų kankiniams atminti, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 15-osioms metinėms“. Naujas varpas suskambo 2005 metais.

2006 metų rugsėjo 10 dieną prie sankryžos šalia Radučių kaimo pastatytais ir pašventintas kryžius – paminklas žuvusiesiems Radučių kaime 1944 metų gruodžio 17 dieną. Paminklo statymo iniciatoriai – nenuilstamas Mielagėnų šv. Jono Krikštytojo bažnyčios klebonas Marijonas Savickas, Mielagėnų seniūnė Milda Bielinienė, kryžių darė vietiniai meistrai – Rimantas Mickūnas iš Mielagėnų ir Dainius Valacka iš Bernotų.

Toje vietoje, kur įvyko tragedija, kur sudegintas namas, dabar auga didingas vienišas ąžuolas, menantis skaudžius įvykius. Jau septyniaskesi metų užklojo šiuos įvykius, bet laiko dulkes nupūtus, vėl visa kaip vakar gyva ir skaudu, o bažnyčios varpas skambės, kiekvieną dieną primindamas žuvusiųjų aukas. Važiuojantieji keliu Mielagėnai-Tverečius tikrai sustos ir turės ką pamąstyti prie šio paminklo.

Edmundo ČERNIAUSKO pasakojimą spaudai parengė Vesta MILERIENĖ

Kruvinos Kalėdos Labūnavoje

(atkelta iš 7 psl.)
A.Muralis-Vingis ir A.Dalbokas-Imperatorius taip pat liko gyvi, bet kaip vėliau paaiskėjo, tai buvo išdavikai. Kūčių ir Kalėdu sventimą Labūnavos dvaro bokštė organizavo būtent Muralis-Vingis. Tai patvirtina ir pažyma-apžvalga prie archyvinės bylos Nr. 22401, versta iš rusų kalbos ir liudijanti, kad Muralis-Vin-

gis jau 1946 metų kovą MGB buvo užverbuotas ir panaudotas slaptam bendradarbiavimui. Be vienuolikos žmonių, žuvusių Labūnavos kautynėse, dėl A.Muralio-Vingio ir A.Dalboko-Neguso, Imperatoriaus išdavycių per keletą dienų buvo suimti 28 žmonės.

Visus prie bokšto žuvusiuosis stribai nuvežė į Kėdainius ir išniekin-

tus suguldė savo būstinės kieme. Višos trys Alaburdaitės buvo išrengtos nuogai, o nuo kaklo nuimti medalikėliai įsegti į krūtis.

Tikėtina, kad žuvusiųjų kūnai buvo užkasti pievoje prie Nevėžio upės, Skongalio gatvės gale. Dabar ten stovi paminklinis akmuo žuvusiems atminti.

O Labūnavos bokštą, priglaudęs

kovotojus, sulaukė jų atkakliai gintos laisvės. Kulkų išraižytas mūras ir prie jo pasodinti 11 ažuolų iškalbingai byloja ateities kartoms apie narsą ir paisiaukojimą tų, kurie nepagailėjo savo gyvybių vardan mūsų laisvės.

Ištrauka iš leidinio „Amžinai gyvi: Kėdainių krašto partizanai ir jų kovos“ (Kėdainiai, 2007)